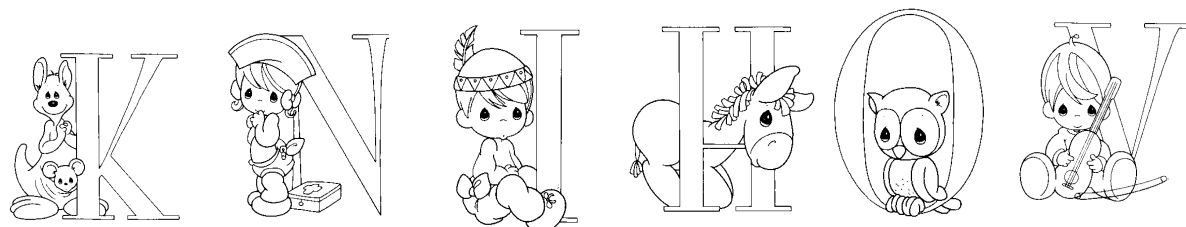
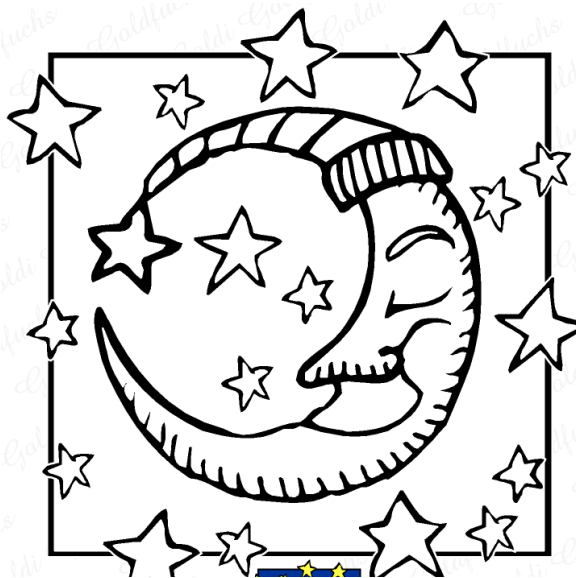
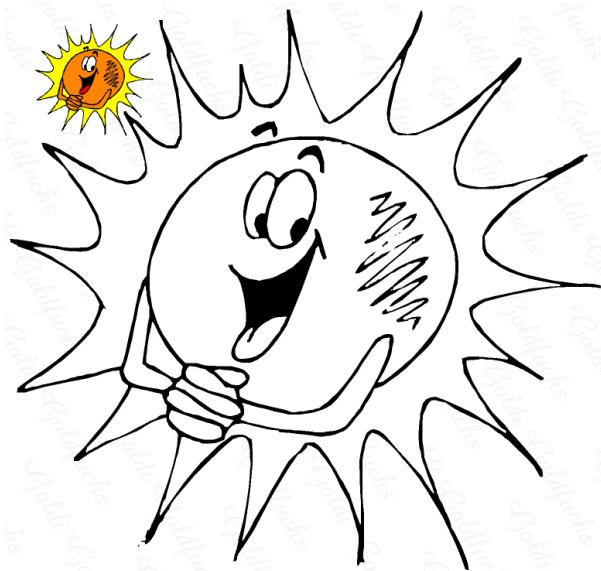

JINAČOVICKÝ

Vydává Obecní knihovna Jinačovice. 4. ročník. Toto číslo vyšlo v srpnu 2007.

Pozor! Toto číslo obsahuje speciální povídání o souhvězdích!!!

POHLED NA OBLOHU

Astronomie je věda nesmírně zajímavá a obsáhlá. Popisuje nebeské objekty, jevy ve vesmíru, pohyb nebeských těles a vzájemné vztahy mezi. Nejen popisuje, ale dovede vypočítat jejich dráhy, místo, kde se bude určitá planeta nebo hvězda nacházet třeba za mnoho tisíc let.

Náš další miniseriál věnujeme obloze. Přečtete si v něm o souhvězdích, hvězdách a planetách. Povšimneme si nejdříve souhvězdí. Jistě jste slyšeli o souhvězdí například Velkého vozu, které se také popisuje jako souhvězdí Velké medvědice.

Souhvězdím rozumíme přesně ohraničenou oblast na obloze, ve které se zpravidla nachází výrazná skupina hvězd. Tato definice umožňuje jednoznačnost mapování oblohy.

Obrazce souhvězdí, které byly popsány v dávné minulosti, ulehčují orientaci na obloze, proto se používají dodnes.

Hvězdy v souhvězdích spolu nijak nesouvisí, pouze se nám promítají do určité oblasti na obloze, viděno z našeho pohledu, pro pozorovatele z jiné planetární soustavy by se jevíly naprosto jinak. Hvězdy jednoho souhvězdí se nacházejí ve velmi odlišných vzdálenostech od nás a pohybují se různými směry a rychlostmi.

Souhvězdí letní oblohy

Nejpříjemnější k pozorování hvězd jsou letní večery. Samotná hvězdná obloha je poněkud chudší než na jaře. Mléčná dráha je v létě výrazná a souhvězdí jsou nádherně viditelná.

Nejjasnější hvězdy letní oblohy jsou Deneb ze souhvězdí Labutě, Altair ze souhvězdí Orla a Vega ze souhvězdí Lyry, kterou najdeme skoro nad hlavou. Tyto hvězdy tvoří tak zvaný letní trojúhelník.

Nezapadající souhvězdí oblohy jsou Velký vůz na severozápadě, Cefeus a Kasiopea na severovýchodě oblohy.

Koncem léta se na východě už objevují souhvězdí podzimní oblohy - Pegas, Andromeda a Perzeus, nad západním obzorem mizí jarní souhvězdí - Lev, Panna, Váhy a Pastýř.

Začátkem léta skupinu letních souhvězdí uvidíme večer okolo 22. hodiny na východní části oblohy, začátkem srpna nad jižním obzorem, a ke konci léta na západní části oblohy.

Historie souhvězdí

Při pohledu na hvězdnou oblohu nás napadají otázky, týkající se vzniku hvězd, planet a celého vesmíru.

Naši dávní předkové začali ve své fantazii spojovat výrazné skupiny hvězd s výjevy souvisejícími s jejich životem, pověstmi a se svou kulturou. Každá stará kultura na různých místech zeměkoule měla svá vysvětlení a svá přirovnání k jevům na obloze.

Tvary a názvy skupin hvězd byly různé ve starém Egyptě, Číně, jiné měli Arabové nebo Májové. Někdy byly názvy nebo představy podobné. Například souhvězdí Orla najdeme vyobrazené na eufratském kameni z období 1200 let před naším letopočtem, Řekové měli pro toto souhvězdí jména Orel, Diův pták, Král ptáků, Arabové Letící orel, Orel, Vrána, v Perzii to byl Sokol, v Turecku Lovící Orel. Číňané viděli v této oblasti Tahající voly. A tak bychom mohli pokračovat o každém souhvězdí.

V minulosti se zachovalo mnoho hvězdných map a popisů oblohy, které se časem stávaly poněkud zmatené. Astronomové vydávali a kreslili své mapky, postupně se objevovaly stále další poznatky.

Dnešní popis souhvězdí poskytují jednoznačnou orientaci na celé obloze, zhruba se shodují s dávnými klasickými souhvězdími. Souhvězdí mají latinské mezinárodní názvy a značky. Jsou závazné pro všechny země.

Překlad do národního jazyka existuje, respektuje národní zvyklosti i tradice. Nikdo už dnes, v době kosmických letů nepřikládá souhvězdí představu letícího orla, nebo řeckého hrdiny.

Ale legendy, které provázejí souhvězdí nás spojují s vývojem astronomie a vývojem lidského poznání.

Přečtěte si řecké báje o některých souhvězdích.

Velký vůz, neboli Velká medvědice

Patří mezi nejvýraznější a nejznámější souhvězdí severní oblohy. Největší hvězda, alfa hvězda ze souhvězdí je oranžové barvy, jmenuje se Dubhe a tvoří ji ve skutečnosti dvě hvězdy.

Beta hvězda je Merak a třetí největší hvězdou je Phecda.

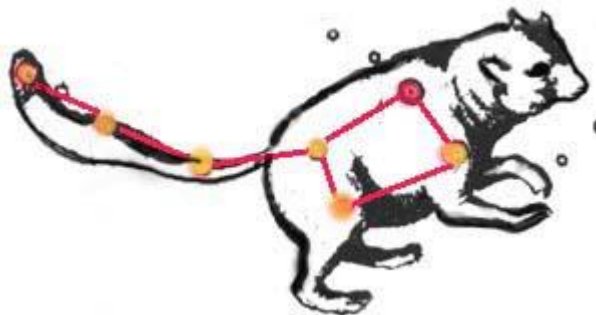

A teď co říká pověst.

Arkádská princezna Kallistó vzbudila svou krásou žárlivost Héry, manželky nejvyššího boha Dia. Proto ji rozhněvaná bohyně Héra proměnila v medvěda a vyhnala do lesů. Marně ji Kallistó prosila, aby jí ponechala lidskou podobu, Héra byla neoblomná. A tak bývalá princezna Kallistó bloudila po lesích a bála se divoké zvěře, neboť zapomínala,

že je sama divokým zvířetem. Záhy však poznala i strach z lovců a jejich psů. Jednou zahlédla mezi pronásledovateli svého syna Arkase. Přiblížila se k němu a chtěla ho obejmout. Arkas v obraně namířil na matku kopí. V posledním okamžiku zasáhl Zeus, a aby zabránil zlému činu, proměnil i syna ve zvíře – v malého medvěda. Protože však měl oba rád, umístil je na obloze. **Velkou medvědici** i jejího syna **Malého medvěda**.

Malý medvěd - Malý vůz

Podle řecké báje, syn arkádské princezny a nejvyššího boha Dia, byl přeměněn v medvěda v okamžiku, kdy vrhal oštěp na medvědici - svou matku. Bohyně Héra byla velmi pohoršena, že se její sokyně se synem dostala na oblohu. Vyžádala si proto od boha moří slib, že je nikdy nenechá s jinými souhvězdími odpočinout pod obzorem v

mořských vlnách. Proto oba medvědi nikdy nezapadají a musí stále obíhat kolem pólu jako souhvězdí

cirkumpolární.

Nejjasnější hvězdou alfa v malém voze je **Polárka**. Má žlutou barvu a velkou jasnost. Její objem je asi milionkrát větší než Slunko a svítivost 12 000 krát větší. Polárka je od nás vzdálená 1087 světelných let. to znamená, že je tak vzdálená, že světelný paprsek k nám z Polárky letí 1087 let.

Drak

Drak je velké souhvězdí v oblasti severního světového pólu. Jeho tělo najdeme mezi Velkým a Malým vozem a ocas tvoří mnoho hvězd.

A co se vypráví v bájích?

Řecký hrdina Herkules (řecky - Herakles) musel vykonat dvanáct namáhavých a nesnadných úkolů pro krále Erystea. Jedním úkolem bylo - přinést zlatá jablka ze zahrady Hesperidek. Hesperidky byly dcery Atlanta, jednoho z Titánů, kteří bojovali proti bohům. Atlas byl za trest odsouzen k tomu, aby navěky nesl na svých ramenou nebeskou klenbu. Ještě než k němu Herkules došel, přemohl draka Ladona, který hlídal přístup do zahrady Hesperidek. Potom přemluvil Atlanta, který věděl o vzácném stromu, aby mu jablka přinesl. Musel však za něj podržet nebeskou klenbu. Když Atlas jablka přinesl, nechtěl od Herkula převzít klenbu zpět na svá ramena. Nakonec se přece jen dohodli a Herkulovi se podařilo splnit úkol - jablka donesl. V souhvězdí je znázorněn, jak klečí a odevzdává zlatá jablka (šlo patrně o pomeranče) bohyni Hére, jako svatební dar.

Drak byl za věrnou službu u brány zahrady Hesperidek přenesen na oblohu. Hvězda Thuban (alfa Draconis) bývala na úsvitu dějin Severkou. Hvězdy se na obloze pohybují, mění svoji vzájemnou polohu. Thuban býval viditelný ve dne i v noci průzorem z nitra Chufeyovy pyramidy. Od té doby se severní pól posunul k Polárce. Na hlavě draka leží radiant, z něhož se každoročně rozletují meteory nazývané drakonidy. bjevují se pravidelně 9. října.

**POSPOJUJ
ČÍSLA
OD ČÍSLA 1
PO ČÍSLA 20.**

EZOPOVY BAJKY

Ezop žil v 6.století před naším letopočtem. Byl to propuštěný thrácký otrok. Připisuje se mu autorství velkého množství bajek. Ty byly v průběhu staletí převyprávěny, ale jejich podstata zůstává stejná. Vždy užitečné ponaučení.

Bajka je krátké alegorické vyprávění ve verších nebo v próze. V bajce nejčastěji vystupují zvířata (bajka ezopská) nebo rostliny a věci s lidskými vlastnostmi. Bajka má obvykle výchovný charakter, někdy žertovný, často kritický.

Je to jeden z nejstarších literárních žánrů.

Jupiter a želva

Bůh Jupiter pořádal velkou slavnost zvířat. Malá i velká zvířata se na slavnost těšila a přišla všechna, až na želvu.

Ta byla líná, nechtělo se jí přijít. Po slavnosti Jupiter na ni uhodil, proč nepřišla? Želva se vymluvila, že musela zůstat doma. Jupiter se rozhněval a řekl želvě, že teď želvy musí svůj domek nosit už stále s sebou. Do té doby želva neměla svůj krunýř, chodila do něj jen jako do domečku.

Ponaučení: **Bud'me opatrní na to, co říkáme, jinak nás vezmou za slovo.**

**Procvičte
si spojování
puntíků a
dokreslete
slečně
vlasy!**

Perníkové střevíce

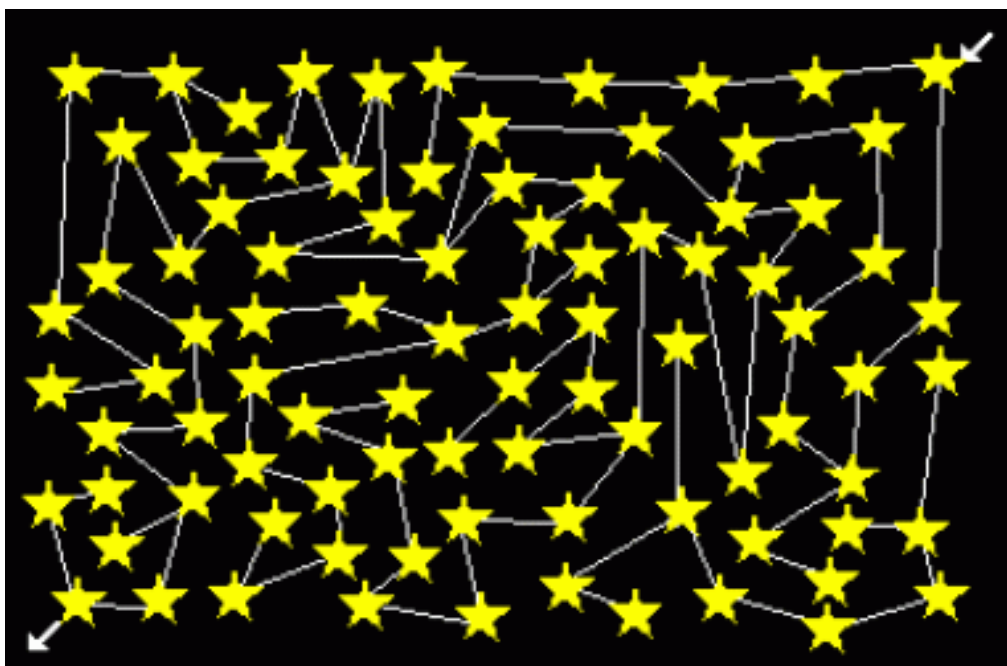
Pověst z okolí Strakonice.

Před časem žila v zámku strakonickém paní, pro svou pýchu velmi nenáviděná. Dala si udělat mnoho střevíčků z těsta perníkového. Jednoho dne šla v nich do kostela a posadila se do lavice pod kazatelnu. V polovině kázání se náhle otevřela země a pohltila pyšnou paní. Tento otvor pod kazatelnu je tam dodnes zamřížován a nikdo jej nemůže zazdíti. Jednou tam spustili zločince odsouzeného k smrti. Když ho vytáhli, povídal, že tam viděl onu paní, spoutanou řetězy a hlídanou ohnivým drakem. Řekla mu, že musí čekat na své vysvobození, jen neví, jak a kdo ji osvobodí. Od té doby strašilo v zámku, a přestalo to, až lid byl každou neděli po kázání podarován a nasycen medovou kaší.

Projděte po spojených hvězdičkách:

Chceš, aby Tvůj obrázek visel na nástěnce v knihovně?

Není nic jednoduššího!

Namaluj svůj obrázek do rámečku, připiš svoje jméno, příjmení a věk, a odevzdej obrázek při své příští návštěvě v knihovně.

Téma obrázku na měsíc leden je: **NAMALUJ SLUNÍČKO, MĚSÍČEK NEBO HVĚZDY, SOUHVĚZDÍ ČI HVĚZDNOU OBLOHU PODLÉ SVÉ FANTAZIE!**

